II. Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. prof. Jana Winieckiego

„Gospodarka bez ekonoma - którędy do dobrobytu?"

2-3 czerwca 2022 r., Kielnarowa k. Rzeszowa

Determinanty skuteczności ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej

Tomasz Grabia

Katedra Ekonomii Instytucjonalnej i Mikroekonomii

Uniwersytetu Łódzkiego

ORGANIZATORZY

PARTNERZY

PATRONAT MEDIALNY

Cel główny referatu

Próba zidentyfikowania uwarunkowań skuteczności ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej (fiskalnej i pieniężnej) w kontekście pobudzania wzrostu gospodarczego. Inaczej mówiąc – w jakich okolicznościach lepsza dla dochodu narodowego może być ekspansja, a w jakich zacieśnienie fiskalne lub / i monetarne.

Struktura referatu

1. Zależności między stopniem restrykcyjności polityki makroekonomicznej a wzrostem gospodarczym – tradycyjne podejście keynesistowskie i neoklasyczne
2. Uwarunkowania skuteczności ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej
   a) Perspektywa czasowa i stopień wykorzystania mocy wytwórczych
   b) Faza cyklu koniunkturalnego
3. Wnioski

1.
Zależności między stopniem restrykcyjności polityki makroekonomicznej a wzrostem gospodarczym – tradycyjne podejście keynesistowskie i neoklasyczne

Determinanty dochodu narodowego

Wyznacznik	Szkoła	
	keynesowska	neoklasyczna
Okres	krótki	długi
Wykorzystanie mocy wytwórczych	niepełne	pełne
Skutek stymulowania globalnego popytu	wzrost dochodu narodowego (PKB)	wzrost inflacji
Jak zwiększyć dochód narodowy (PKB) ?	poprzez zwiększanie globalnego popytu	poprzez zwiększanie ilości zasobów gospodarczych oraz postęp technologiczny
Podejście	popytowe	podażowe

Krzywe globalnego popytu i globalnej podaży – stanowisko neoklasyczne

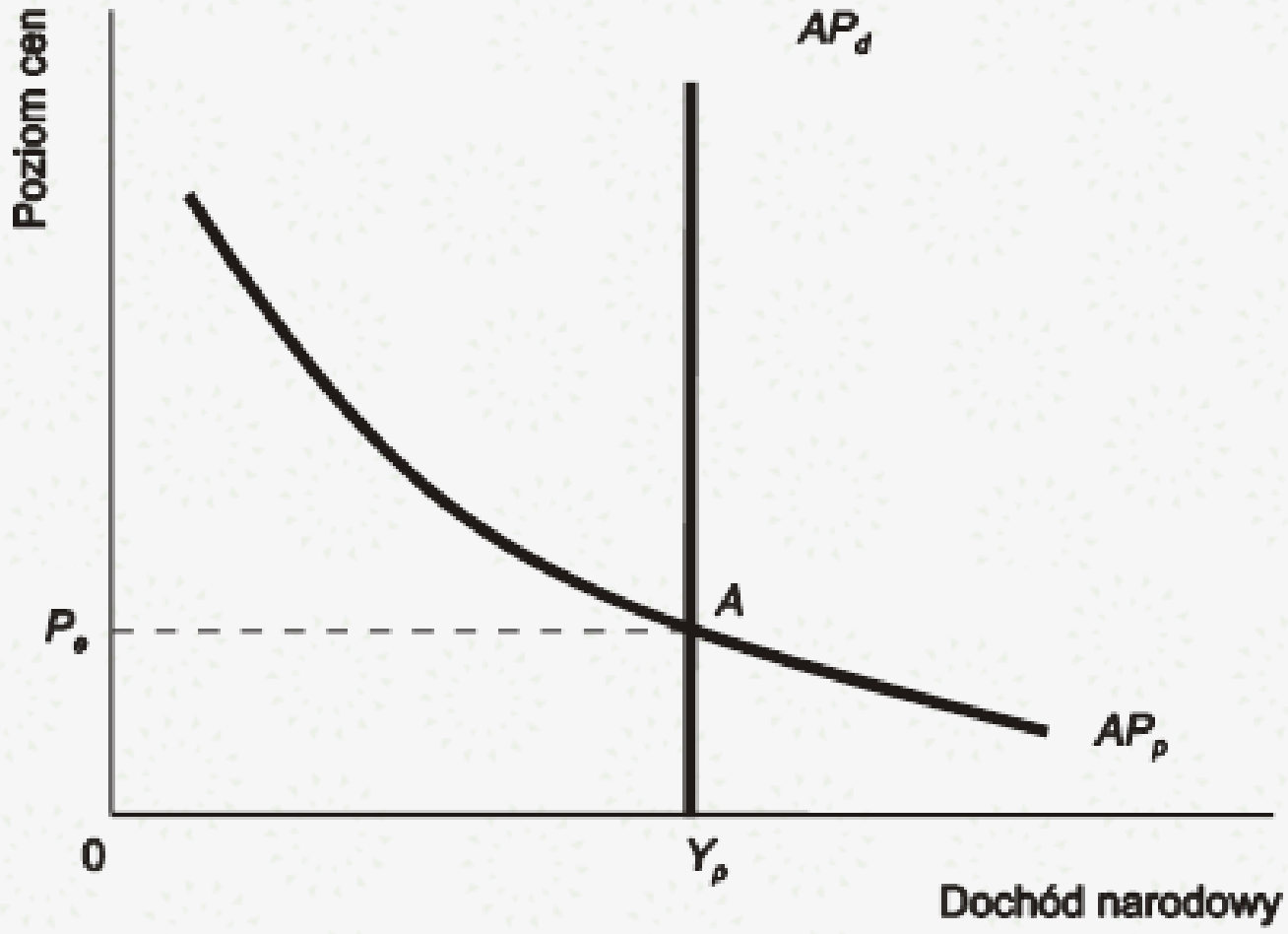

Krzywe globalnego popytu i globalnej podaży – stanowisko keynesowskie

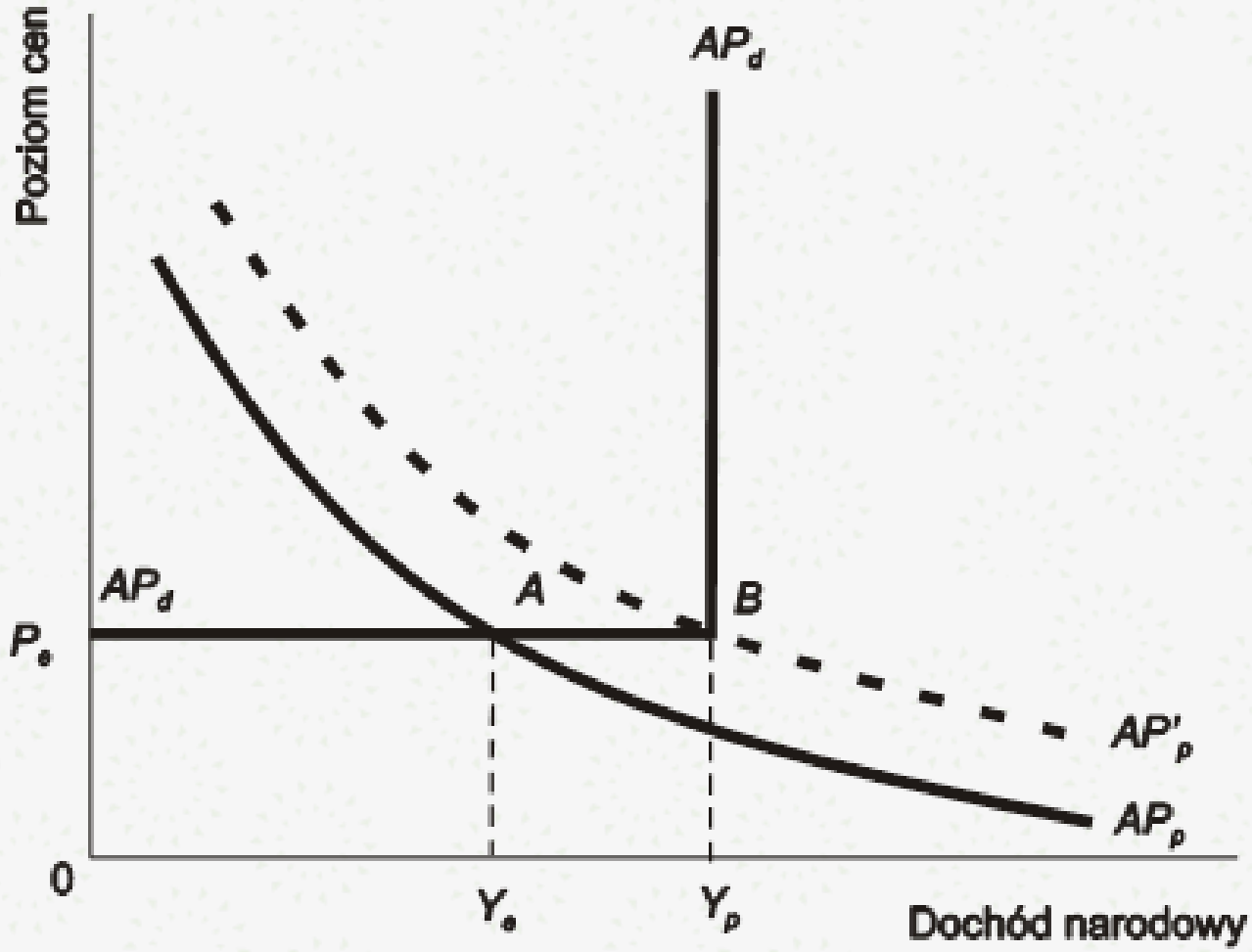

Krzywe globalnego popytu i globalnej podaży – stanowisko kompromisowe

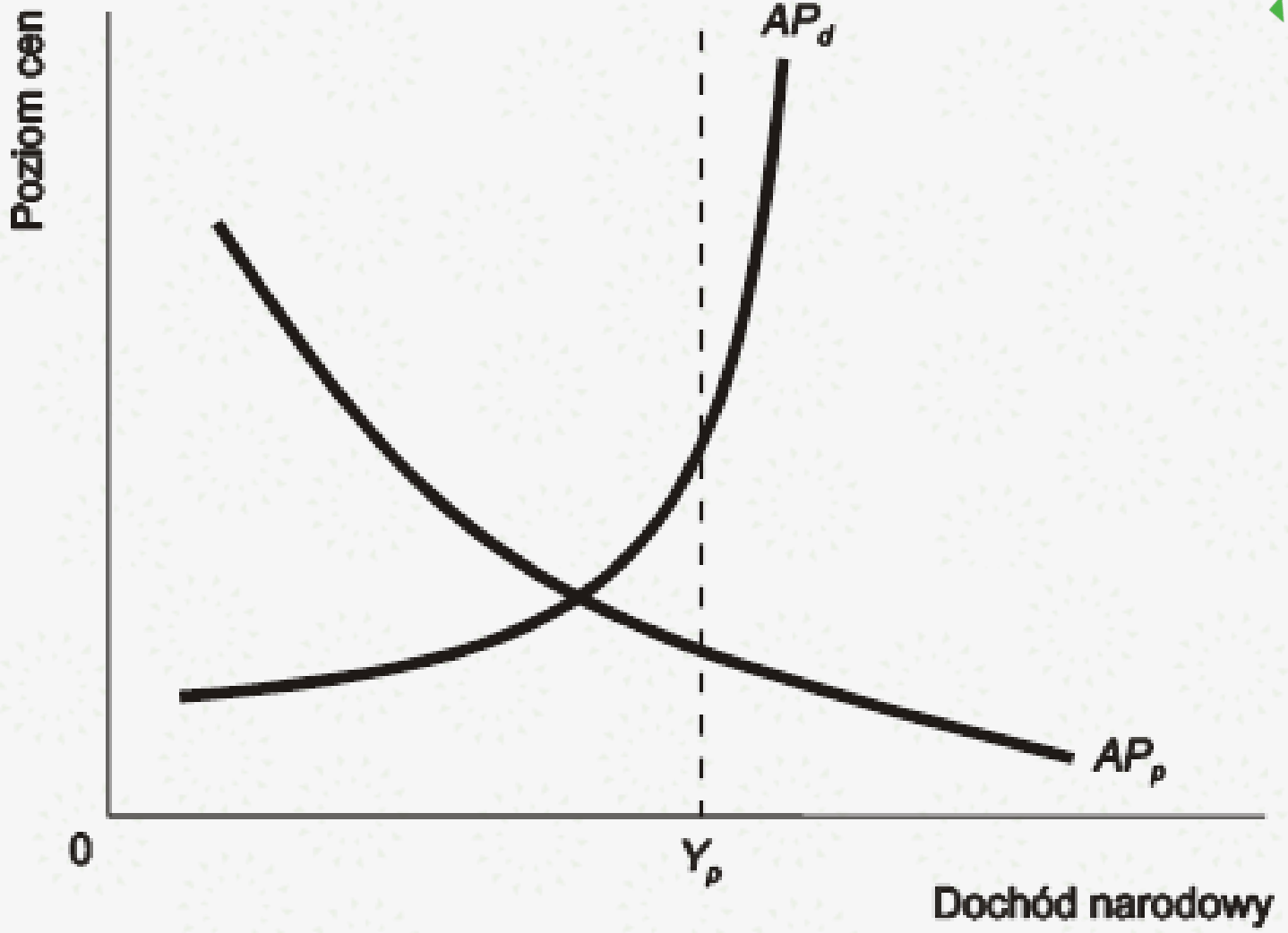

Keynesizm vs. neoklasycyzm

Kto ma rację?

Keynesiści?

- Paradoks zapobiegliwości + mnożnik

Wniosek taki można wyciągnąć, porównując wskaźniki PKB per capita i długu publicznego w państwach „starej" i „nowej" UE. W krajach, które przystąpiły do UE w XX w. PKB per capita wg PPS w 2021 r. stanowił średnio 127% wartości dla całej UE, podczas gdy w państwach, które stały się członkami UE w XXI w. – zaledwie 79%. Dla porównania przeciętne dla tych dwu grup wskaźniki długu do PKB wynosiły wówczas odpowiednio: ponad 88,2% oraz 56,3%.

(obliczenia własne na podstawie: http:/epp.eurostat.ec.europa.eu – dostęp 16.05.2022)

Wskaźnik długu publicznego w 2021 r.

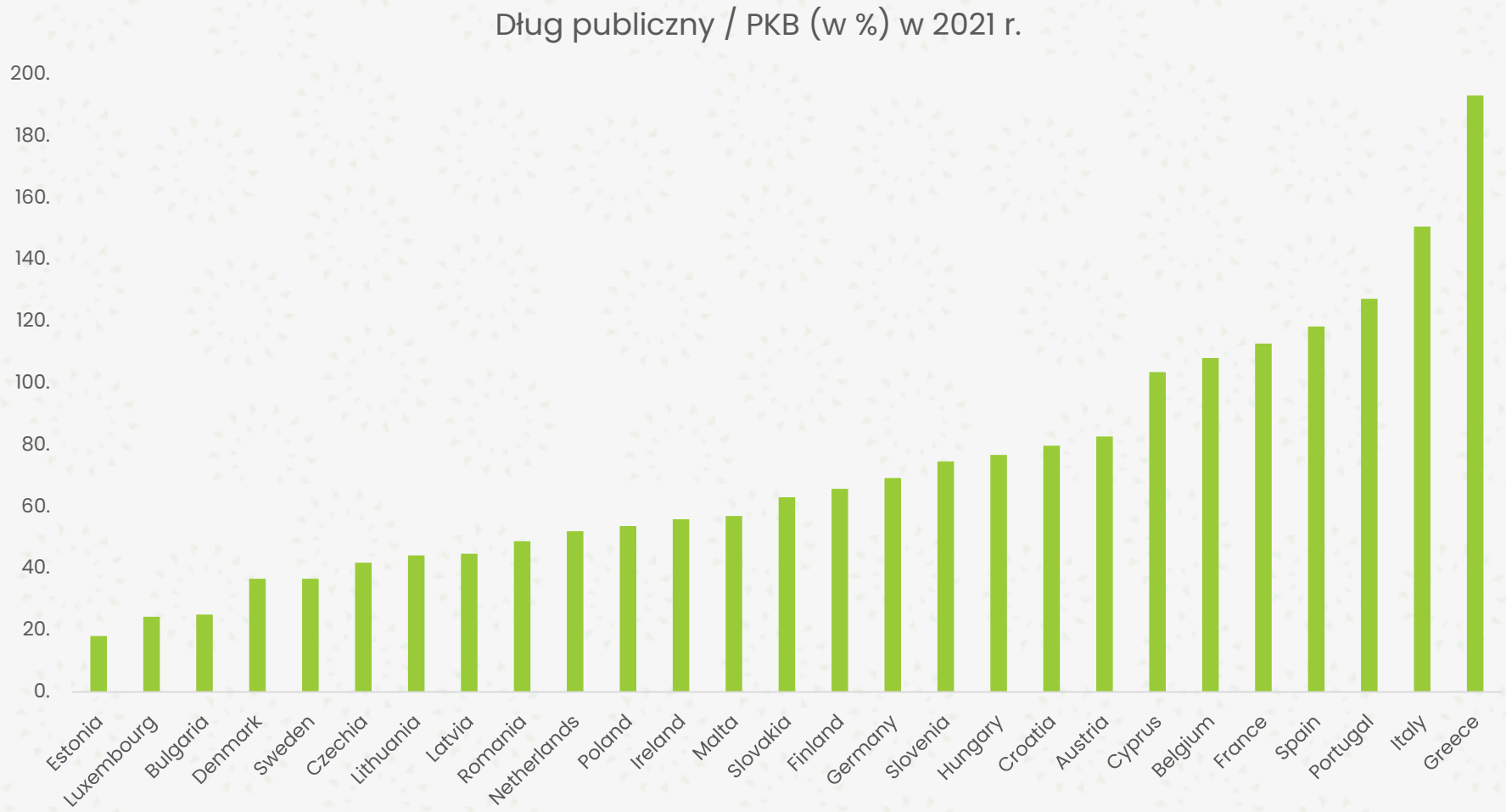

PKB per capita wg PPS w 2021 r. (UE-27 = 100)

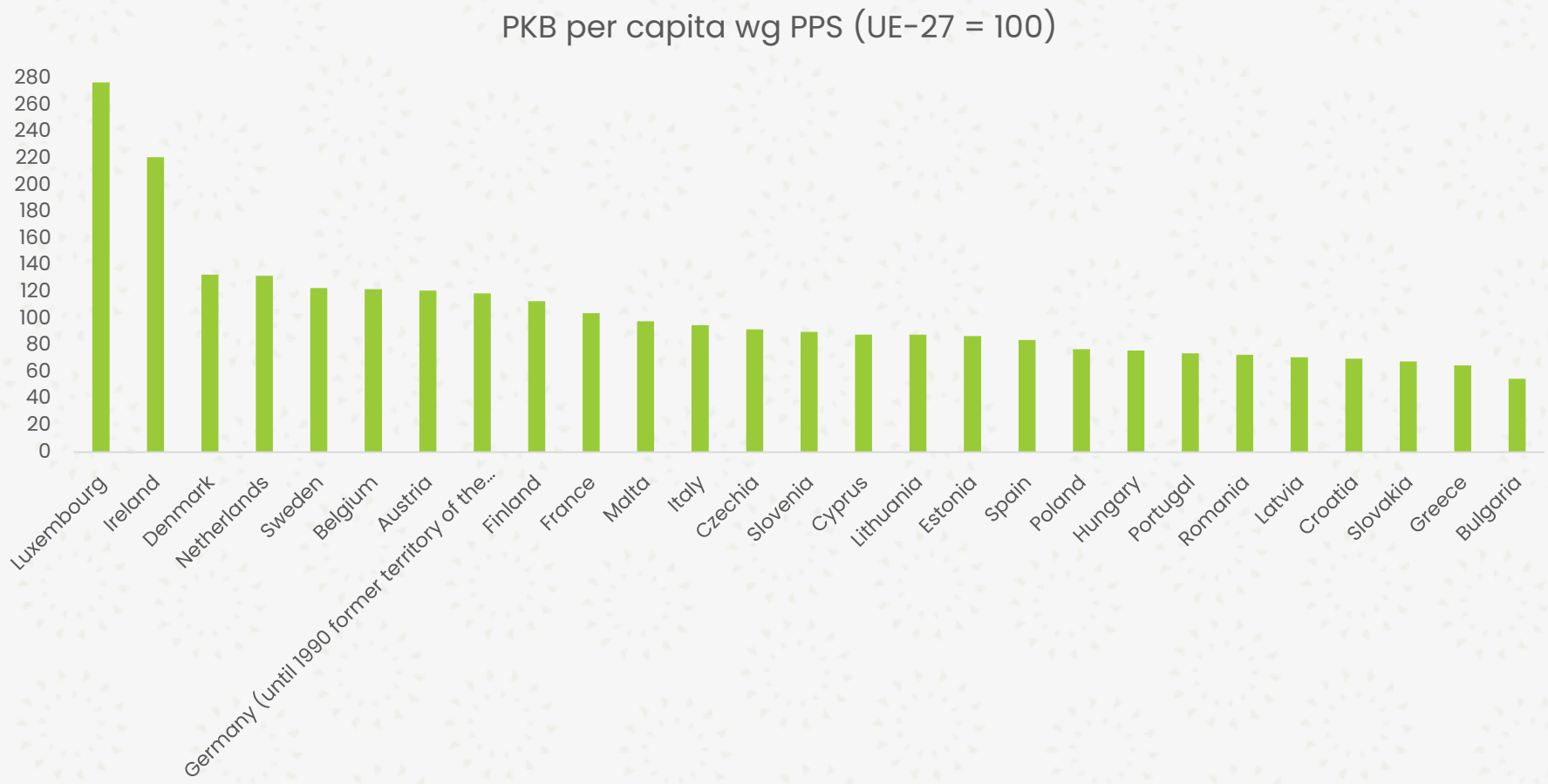

Keynesizm vs. neoklasycyzm

ALE

W krajach wyżej rozwiniętych, w stosunku do „nowych” członków Unii, można zaobserwować:

(1) niższe tempo wzrostu gospodarczego (zgodnie z teorią realnej konwergencji), wolniej zwiększające mianownik w ilorazie dług – PKB;

(2) niższą stopę wzrostu ogólnego poziomu cen, uniemożliwiającą „inflacyjne” wyjście z długu

Keynesizm vs. neoklasycyzm

Kto ma rację?

Neoklasycy?

- Oszczędzanie jest cnotą (zapewnia wzrost inwestycji)
- Możliwy wzrost podaży pracy (przy wzroście podatków)
- Ekwiwalencja ricardiańska
- Wzrost stopy procentowej (efekt wypychania, gorszy rating). W efekcie – spadek inwestycji
- Aprecjacja kursu walutowego (spadek BIZ, spadek eksportu netto)

Kto ma rację ?

Neoklasycy?

Dług publiczny / PKB	Przeciętna stopa wzrostu realnego PKB	Liczba obserwacji
< 30%	3,7%	866
30% - 60%	3,0%	654
60% - 90%	3,4%	445
> 90%	1,7%	352

Keynesizm vs. neoklasycyzm

Dylematom związanym ze sprzecznymi poglądami (o keynesisitowskich i niekeynesistowskich efektach ekspansji fiskalnej) poświęcono w literaturze sporo miejsca. Pozytywny wpływ ekspansji fiskalnej na PKB wykazali m. in.: Fatas and Mihov (2001), Favero (2002), Perotti (2004), Biau and Girard (2005), Giordano, Momigliano, Neri and Perotti (2007), Afonso and Sousa (2010). Z kolei negatywny wpływ ekspansywnej polityki fiskalnej na PKB wynikał z badań przeprowadzonych przez Rameya and Shapiro (1998), Mountforda and Uhliga (2005), Castro and Cosa (2008), Reinhart and Rogoffa (2010).

2.
Uwarunkowania skuteczności ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej

Perspektywa czasowa

Szkoła keynesistowska przyjmuje inne założenia i perspektywy czasowe, aniżeli szkoła neoklasyczna. Podejście keynesistowskie koncentruje się na krótkim okresie i założeniu, że w gospodarce występują wolne moce wytwórcze. Wywołane ekspansywną polityką makroekonomiczną zwiększanie agregatowego popytu będzie wówczas powodować zwielokrotniony, z uwagi na działanie mnożnika, wzrost dochodu narodowego.

Perspektywa czasowa

Neoklasycy skupiają się na okresie długim, zakładając, że gospodarka działa przy pełnym wykorzystaniu zdolności wytwórczych. Zgodnie z tym podejściem procesy kumulacyjne przyrostu popytu i dochodu narodowego trwać mogą jedynie do momentu, w którym pojawią się „wąskie gardła" związane z niepozwalającymi na dalszy wzrost produkcji ograniczonymi zasobami gospodarczymi.

Podejście keynesistowskie, nastawione na pobudzanie agregatowego popytu, nie może mieć zatem właściwego uzasadnienia, gdy weźmie się pod uwagę dłuższą perspektywę czasową. W okresie długim dalsze stymulowanie agregatowego popytu spowoduje bowiem, że producenci podnosić będą ceny, a nie ilość wytwarzanych dóbr. W rezultacie doprowadzi to jedynie do inflacji.

Stopień wykorzystania mocy wytwórczych

Należy jednak podkreślić, że w rzeczywistości w skali całej gospodarki stopień wykorzystania mocy produkcyjnych nigdy nie wynosi 100%, choć może tak być w niektórych przedsiębiorstwach.

Stopień wykorzystania mocy wytwórczych

Ponadto nawet bardzo wysoki stopień wykorzystania zdolności wytwórczych, towarzyszący rosnącemu agregatowemu popytowi, nie musi oznaczać automatycznie podnoszenia cen. Firmy mogą bowiem selektywnie realizować zlecenia lub podejmować działania zwiększające możliwości wytwórcze. W dużej mierze będzie to zależne od branży. W budownictwie i usługach dominuje selekcja zleceń i podwykonawstwo, a w handlu i usługach – selekcja zleceń i zwiększanie zatrudnienia. Z kolei przedsiębiorstwa przemysłowe częściej inwestują w potencjał wytwórczy. Niemniej w budownictwie i przetwórstwie przemysłowym przedsiębiorstwa często decydują się także na podwyżki cen (NBP, 2018, s. 4.).

Stopień wykorzystania mocy wytwórczych

POLSKA

I kwartał 2016 r. – 81%

III kwartał 2019 r. – 84%

Stopa wzrostu realnego PKB w Polsce w latach 2016-2020

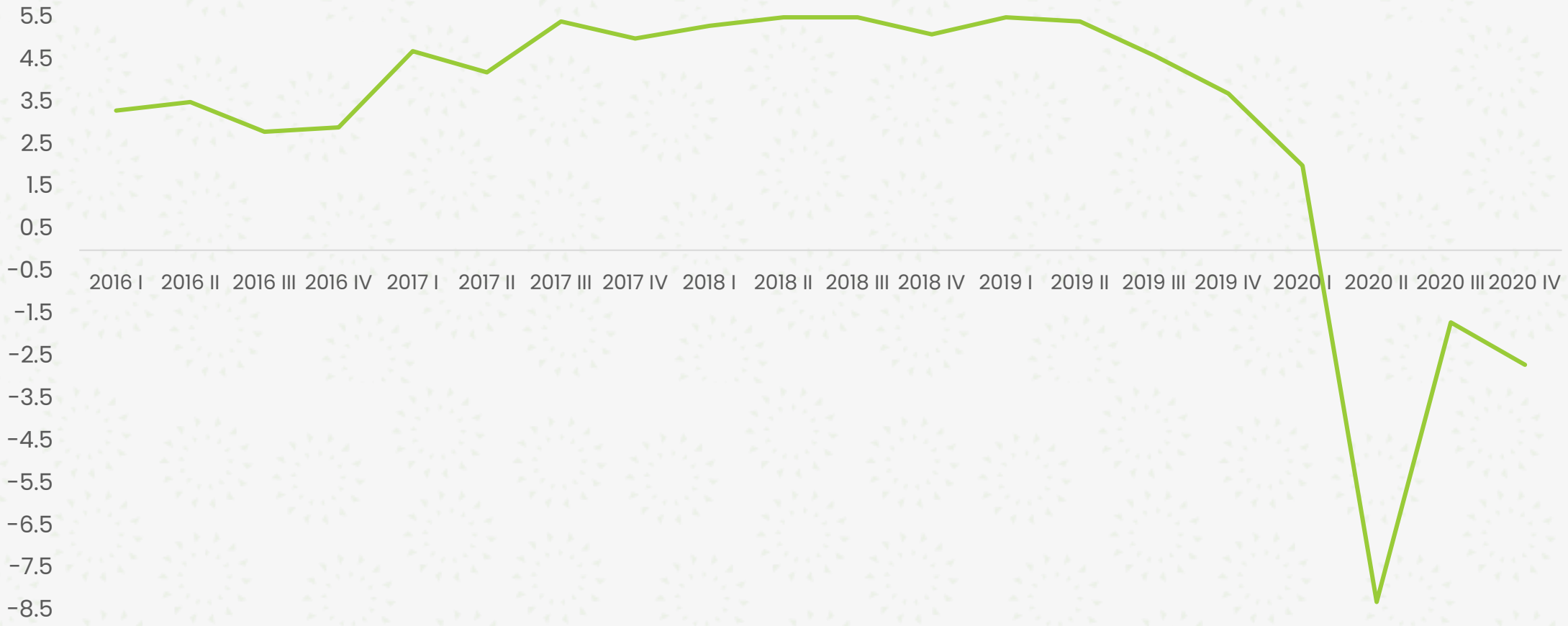

Stopa inflacji CPI w Polsce w latach 2016-2020

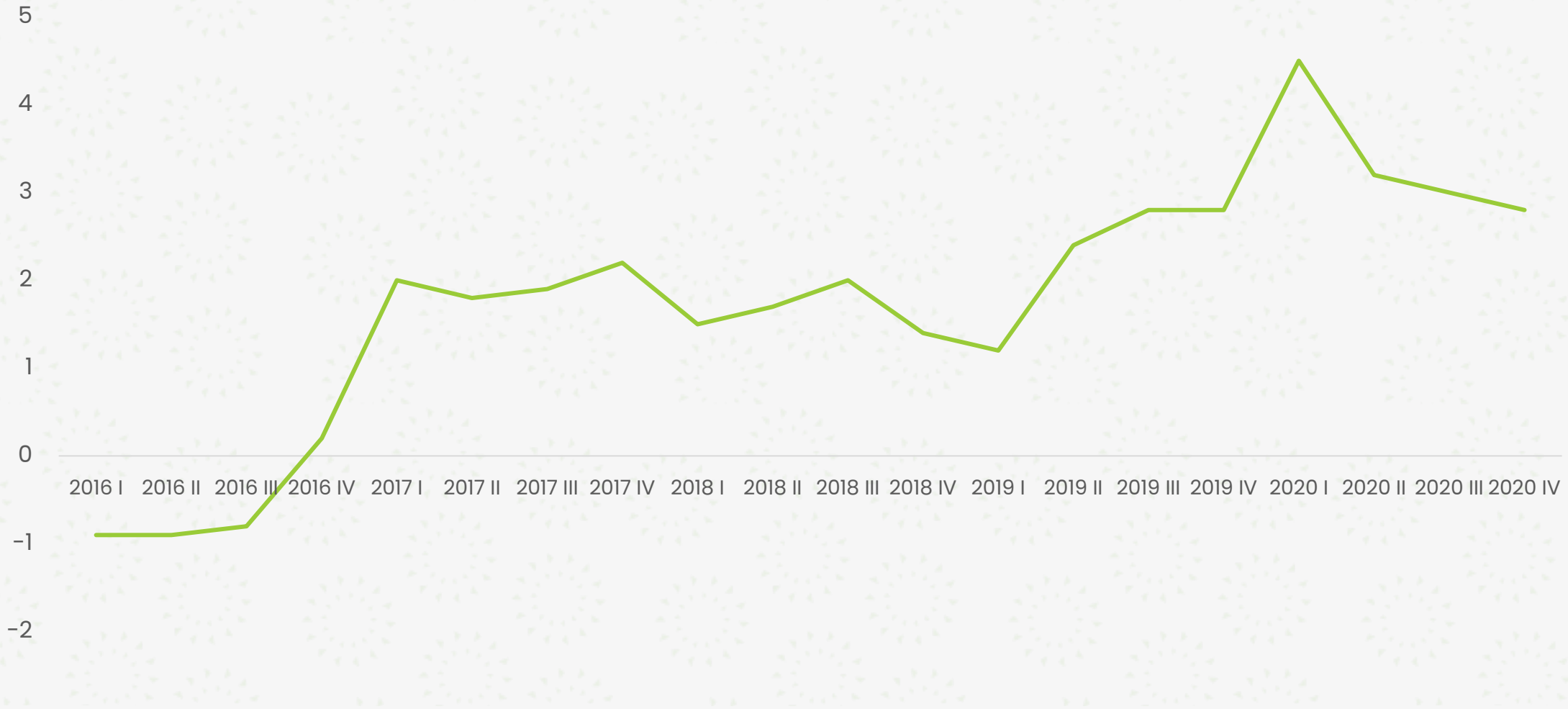

Faza cyklu koniunkturalnego

Polityka makroekonomiczna (zwłaszcza fiskalna) powinna być antycykliczna.

W czasie kryzysu ekspansja fiskalna i monetarna jest zatem uzasadniona.

ALE

W czasie wzrostowych faz cyklu, ze względu na zagrożenie inflacyjne, polityka ta powinna być bardziej restrykcyjna ze względu na negatywne skutki nadmiernego wzrostu ogólnego poziomu cen.

Faza cyklu koniunkturalnego

Nawet w czasie okresów słabszej koniunktury nie brak głosów krytycznych dotyczących skrajnie ekspansywnej poltyki makroekonomicznej.

M. in. według Taylora gwałtowne rozluźnienia fiskalne i pieniężne mogą przynieść więcej złego niż dobrego nawet w warunkach kryzysu gospodarczego.

Taka polityka może bowiem prowadzić do odchyleń tego, co do tej pory działało dobrze, nie powodując przy tym znaczącego stymulowania PKB (Taylor, 2010, s. 175).

Faza cyklu koniunkturalnego

W pewnym stopniu problem ten zauważył także prof. Winiecki już w latach osiemdziesiątych poprzedniego stulecia. Zwrócił on wówczas uwagę, że kolejne dozy stymulacji popytu, dokonywanej w celu przejściowego obniżenia bezrobocia, muszą być często coraz silniejsze. Związane jest to z coraz wyższymi oczekiwaniami inflacyjnymi kształtowanymi – zgodnie z hipotezą oczekiwań adaptacyjnych – na podstawie coraz wyższych rzeczywistych stóp inflacji w kolejnych okresach (Winiecki, 1986, s. 21).

3.
Wnioski

WNIOSKI

1. Wśród makroekonomistów nie ma jednomyślności, jeśli chodzi o wpływ wzrostu wydatków rządowych i podaży pieniądza na wzrost gospodarczy. Przedstawiciele keynesizmu są zazwyczaj zwolennikami tego typu ekspansywnej polityki makroekonomicznej, podczas gdy neoklasycy jej zdecydowanymi przeciwnikami.

WNIOSKI

2. W myśl tradycyjnie ujmowanych analiz można przyjąć, że ekspansja fiskalna lub / i monetarna powinna okazać się korzystna dla wzrostu gospodarczego: (1) w krótkim okresie, kiedy stopień wykorzystania mocy wytwórczych jest relatywnie niski; (2) gospodarka znajduje się w fazie kryzysu lub zastoju.

Z kolei zacieśnienie fiskalne lub / i monetarne może okazać się korzystne dla wzrostu gospodarczego wówczas, gdy: (1) bierze się pod uwagę perspektywę długookresową i stopień wykorzystania mocy wytwórczych jest relatywnie wysoki; (2) gospodarka znajduje się w fazie ożywienia lub rozkwitu.

WNIOSKI

3. Skuteczność ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej z pewnością zależy także od innych czynników, nieomówionych w niniejszym artykule. Dotyczy to zwłaszcza polityki fiskalnej, której efektywność może zależeć także np. od wyjściowego poziomu długu publicznego, struktury wydatków rządowych, stopy inwestycji w sektorze publicznym i prywatnym czy siły działania mnożnika wydatków rządowych.

WNIOSKI

3. Częściowo potwierdziło się że w ostatnich latach w Polsce stopień wykorzystania mocy wytwórczych rzeczywiście ma wpływ na skuteczność polityki makroekonomicznej.

W czasie przed pandemią COVID-19 najmniej skuteczna z punktu widzenia pobudzania wzrostu gospodarczego i przeciwdziałania inflacji była ona w okresie najwyższego stopnia wykorzystania zdolności produkcyjnych (przełom 2019 i 2020 r.).

WNIOSKI

4. Wbrew zaleceniom większości ekonomistów polityka makroekonomiczna w Polsce w ostatnich kwartałach przed pandemią COVID-19 nie była antycykliczna (głównie dotyczy to nadmiernie ekspansywnej w czasach dobrej koniunktury polityki fiskalnej). Z kolei w czasie pandemii charakter antycykliczny miała zarówno polityka fiskalna, jak i pieniężna. Negatywnym skutkiem tej ostatniej były jednak zawirowania na rynku nieruchomości i aktywów finansowych, a także (głównie od kwietnia 2021 r.) jedna z najwyższych inflacji w Unii Europejskiej.

Porównanie inflacji w różnych krajach – maj 2021 r.

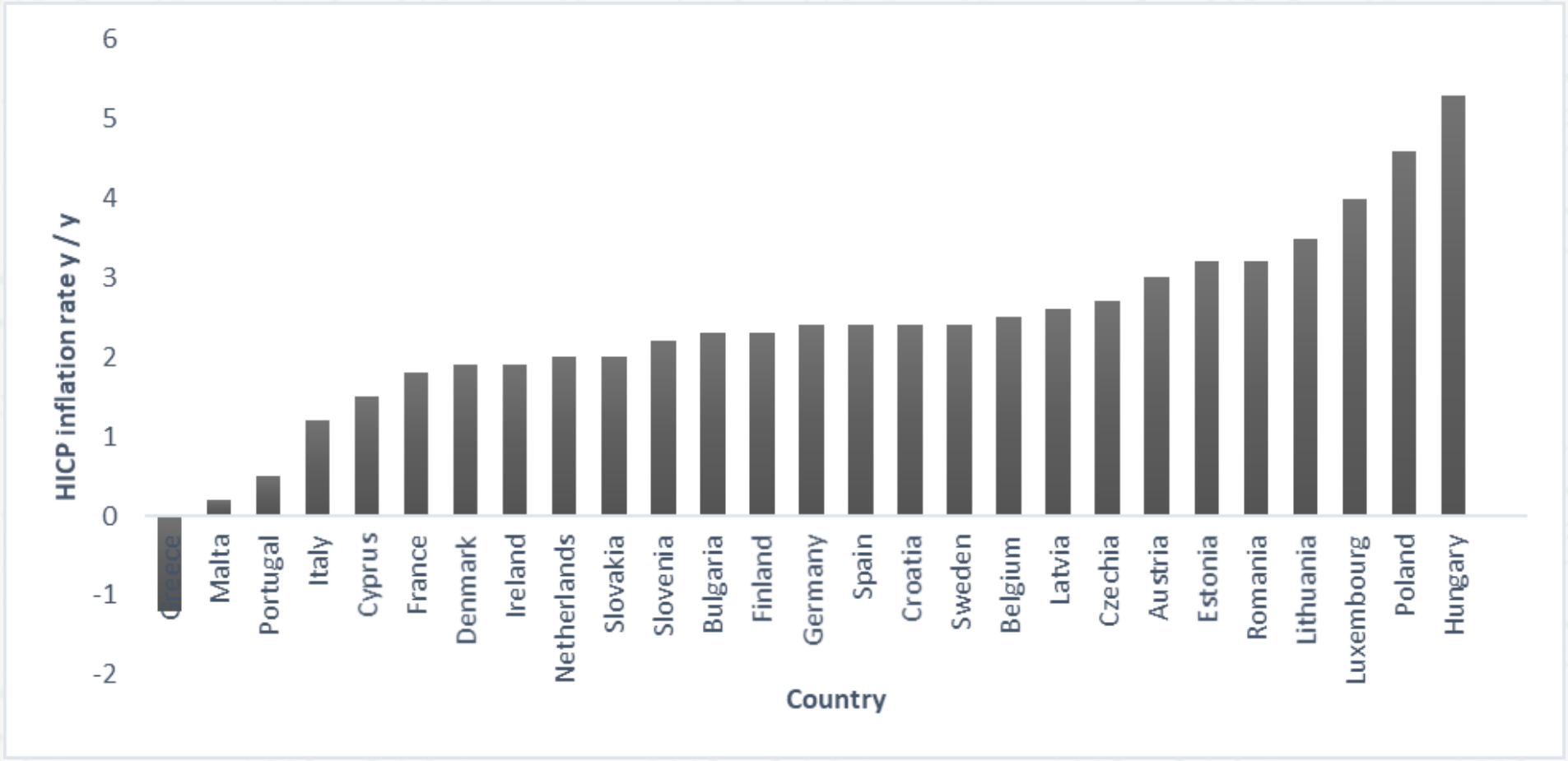

Porównanie inflacji w różnych krajach – luty 2022 r.

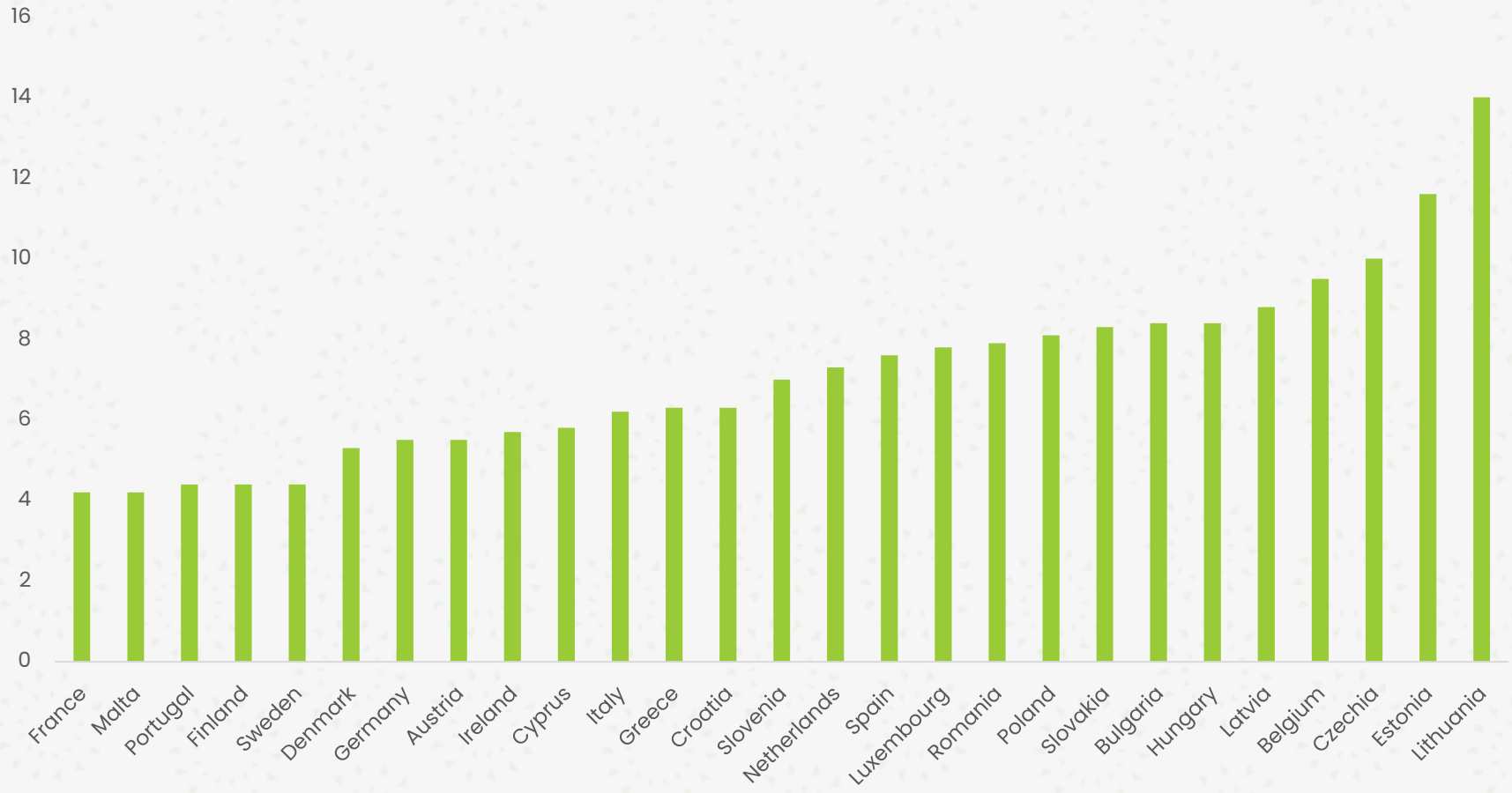

Porównanie stopy inflacji CPI i PPI

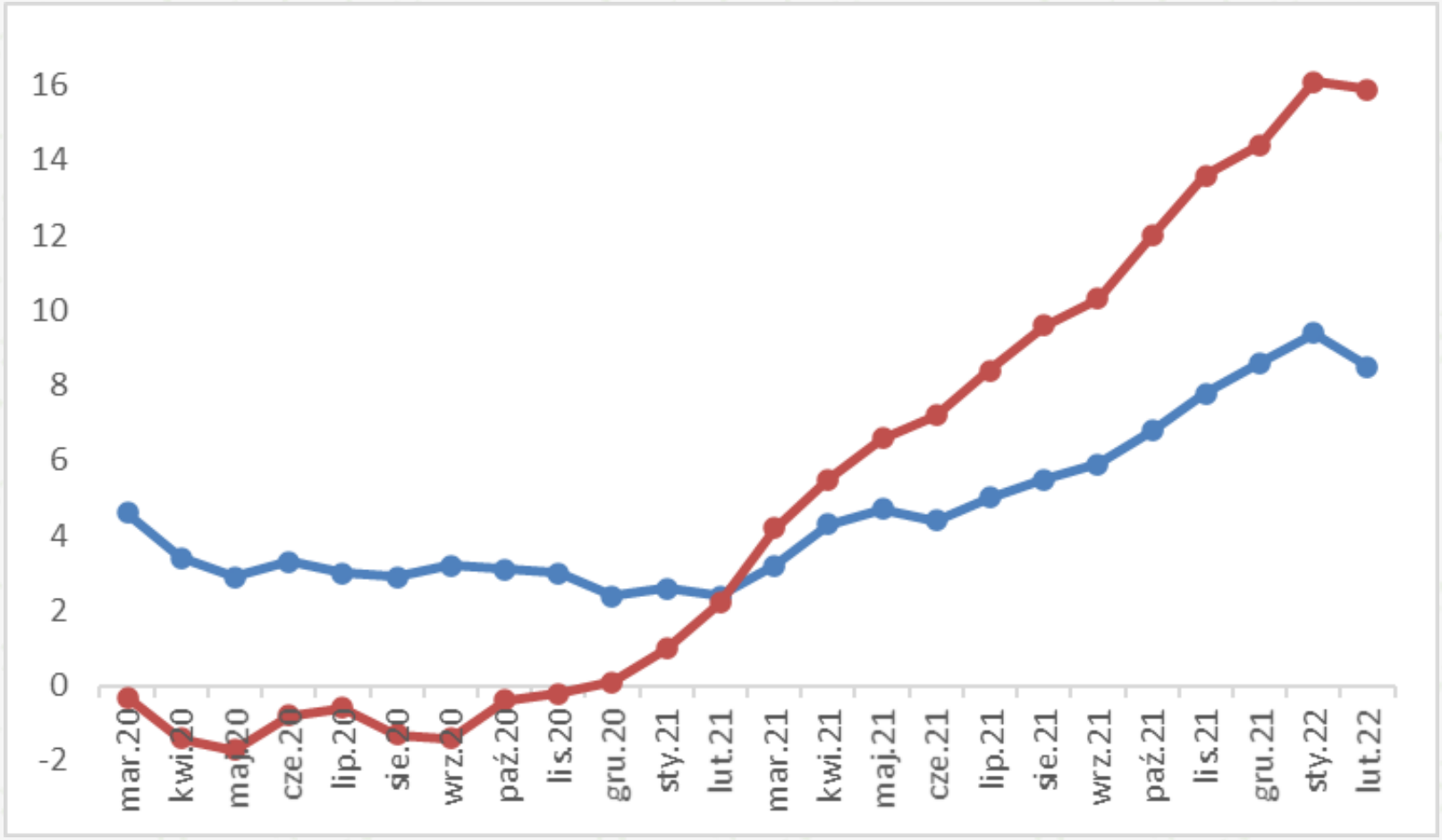

INFLACJA?
NIE ROZUMIEM.

W przyszłości...

Skuteczność ekspansywnej i restrykcyjnej polityki makroekonomicznej z pewnością zależy także od innych czynników, nieomówionych w niniejszym artykule.

Dotyczy to zwłaszcza polityki fiskalnej, której efektywność może zależeć także np. od wyjściowego poziomu długu publicznego, struktury wydatków rządowych, stopy inwestycji w sektorze publicznym i prywatnym czy siły działania mnożnika wydatków rządowych.

II. Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. prof. Jana Winieckiego

„Gospodarka bez ekonoma - którędy do dobrobytu?"

2-3 czerwca 2022 r., Kielnarowa k. Rzeszowa

Dziękuję za uwagę ☺

ORGANIZATORZY

PARTNERZY

PATRONAT MEDIALNY